

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1664

Tractatus XV. Ostenditur eum qui statu contentus est, etiam morti, & mortis horae, & mortis modo, penitus debere acquiescere, & laetum hoc est volentem mori.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13517

TRACTATUS XV.

Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori, & æstimata est afflictio exitus illorum; & quod à nobis est iter, exterminium: illi autem sunt in pace. *Sap. 3.*

Beati mortui qui in Domino moriuntur à modo iam dicit spiritus vt requiescant à laboribus suis. *Apoc. 14.*

Ostenditur quod is qui statu suo contentus est, etiam morti, & mortis hora, & mortis modo penitus debeat acquiescere & letus mori.

P R O O E M I V M.

AD vada tandem, dum litus legimus, latentisque syrtes impacta est ratis. Hic desinendum est facto naufragio. Totum iam Diuinæ Providentiæ pelagus emensi, propiora terræ littora dum radimus humanis intenti rebus, scopulis licet cunctis benè feliciterque superatis, ecce tibi in arenas conijcitur incauti; navis sentinam trahit, fatiscit carina, dehiscunt latera, tota ratis machina dissoluitur, & in partes abit. Actum est; perimus. In arenâ, hoc est, in sepulchro stamus: & quod miserrimum est, nullum datur in hac arenâ consilium: Ergo moriendum est? video sanè. Fatiscente corpore *spiritus meus attenuabitur, dies mei breuiabuntur, & solum* Iob 17.
michi superest sepulchrum.

Hic mihi iam videor, omnium vestrum vultus, animosque in diuersa mutatos aspiciere; & vt in communi naufragio fit, vi-
deo

deo plerofque mortis instantis memoriâ impallefcere, nec fatis
 ſibi iam conſtare animos infractos metu. Quid, quod & in
 Nauarchum ipſum, ſapientiffimum licet nauis directorem, fre-
 mat tumultu & mortis imminentis metu pallida infurgat nau-
 tarum colluuijs, omniaque vectores clamoribus repleant? Na-
 uarchum impetunt, Nauarchum accuſant, Nauarchum depof-
 cunt, oculiſque in morte iam natantibus obliquè notant. An
 hæc eſt eius, nobis adeo commendata peritia? hæccine tota ars
 eſt, nauim in vada impingere; totumque pelagus feliciter eme-
 titi, vt tandem in arenâ pereamus? huc denique omnia conſilia
 recidère, ad hoc tota compoſita eſt fabula, vt portus ſepul-
 chrum fit, & nauigationem omnem finiat naufragium, vitæque
 fabulam claudat mors? Quis ad iſta non exhorreat? quis ſe pe-
 lago tam infauſto ſecurus credet? quis huic gubernatori ſe com-
 mittat? denique quis latus nauiget, quem tam horridus portus
 manet?

Sed quaſo, quiſquis es, Gubernatori conuitium ne fac, ſcio
 penitus eum nec in nauis dirigendâ erraſſe, nec verò errare po-
 tuiſſe. Hoc iam ſapius planum fecimus. An verò tam infelici-
 ter nauigatum eſſe, tamque malè tecum actum exiſtimas, in
 partes diſtracta nauis quod diſſilierit, cum nihil vltèrius enauig-
 andum reſtaret? naufragium tu vocas, ampliùs nauigare nec
 debere, nec poſſe: hoc certè, ſi rectè rationem tenes, quietem
 voca. Arenam cui adhæres, ſepulchrum dum nominas, opinio-
 nibus agitaris miſer: opinionem corrige, & quod ſepulchrum
 per inuidiam appellas, illico portum dices. Portum verò, & qui-
 dem tibi fortunatiſſimum eum credideris, Nauarchi induſtriam,
 quam metu nimio perterritus nunc inuſas, ſummâ tuâ volup-
 tatè admiraberis & adorabis. Dei itaque partes defendendas
 ſuſcipiamus, & detrahamus morti laruam, quæ infantibus & ig-
 naris merum facit.

§. I.

Ponuntur quatuor rationes, ob quas mors vulgò habetur
terribilis.

Querela
cõtra mor-
tem.

EX metu mortis querelæ existunt omnes. Audiamus itaque 1.
in morte metuendum tantopere quid sit. Video enim nos
nobis ipsis timorem facere, eumque vt vulgò in rebus terribili-
bus sit, nobis inuicem affricare; & quod pessimum est, metus
in manus dare longè supra verum auctos, augendosque cum
deinceps tradentur alijs. Nam vt præclare Seneca: *Multa de*
illâ (nempe morte) credimus; multorum ingenijs certatum est, ad Sen. ep.
augendam eius insaniam. Dic igitur, amabo; quid in morte est, 83.
quod tantopere exhorrescis?

Primò,
quia na-
tura con-
stans.

Mortem ipsam, inquires, imprimis. An non eam natura ex- 2.
horrescit? an non fortissimus quisque ad eius conspectum tre-
pidat; totoque corpore contremiscit? Quid demum in mundo
est terribile, si mors non est? Nemini parcit, omnes impetit,
nec precibus exoranda, nec flectenda blanditijs, nec fletu la-
chymisque emollienda. Interim vitâ nos spoliât, quâ quidem
nihil habemus iucundius, nec verò etiam pretiosius: charorum
nos conspectu priuat, inter quorum luctus & suspiria, eheu, per
vim abripimur; clauduntur oculi quibus gratissimam hanc lu-
cem aspeximus; dissoluitur iucundissimus, strictissimusque ani-
mæ corporisque nexus; & tandem diffluente per tabum carne,
horridum sit intuentibus spectaculum, corpus hoc quod circum-
gerimus; dissolutaque membrorum compage nihil mihi restat
in hoc orbe; omnia erepta sunt, & lux & vita, & charissimorum
coniuctus, & coniugis blanditiæ, & filiorum grati vultus, &
principum fauor, & clientum obsequia, & ciuium applausus, &
diuitiarum commoda, & ædium amplitudo, & conclauium or-
natus; omnibusque spoliato *solum mihi superest sepulchrum*; ist- 10b 17.
hic in vermes diuidimur. An non hæc ea sunt, quæ pauorem
meditanti meritò incutiant? & tamen hæc facit cruda mors.

Secundò,
quia incer-
ta quo ad

Iam verò si stata essent quædam moriendi viuendique tem- 3.
pora, aliquid fortassis inde solatij haberetur: componere quis-
que

que posset res suas, domui consulere, & pectus futurae morti obarmare. At prout iam res agitur, vti nihil certius morte est, ita nihil mortis horâ est incertius: incautos occupat & importunè; nec adolescentiæ florentis annos curat, nec senum necessaria consilia, nec studia virilis ætatis: cum quis in rebus agendis totus est, cum fluunt ex voto omnia, & ad maiora fors gradum facit; iniicit eheu crudeles manus, ad preces omnes surda mors, & media inter negotia spiritum intercludit, omnemque intercipit cum vitâ spem. Horridam sanè rem, semper viuere expositum morti, & ne momentum quidem habere securum!

tempus, & sapientem pestiua.

4. Quid, quod & moriendi modus, sæpè, imò semper sit terribilis? nam si subito à morte occupamur, quid terribilius quàm momento vnico, & ex insperato, esse desinere? lætum viuere, ridere, iocari sapissimè, & dicto citius euanescere: nullâ re compositâ mori, domumque totam nihil tale opinantem, in luctum gemitusque abire? Quod si pedetentim mors hominem aggreditur, Deus bone! quot non morbi, quæ non ægri tudines, quæ fastidia, quæ insomnia, quot capitis dolores, quæ neruorum contractiones, quæ membrorum omnium luxationes expectandæ non sunt, quas tandem sæua mors excipiat?

Terribis, & terribilis in modo.

5. Denique quod mortem maximè timendam facit, est alterius vitæ, felixne futura sit an in fausta, nimium heu timenda incertitudo. De totâ deinceps æternitate agitur; ab illo pendet articulo, æternum beatus futurus an sis, an æternis cruciatibus addicendus. Cui non arrigantur pili omnes, sedulo tam ingens momentum consideranti? cui non collidantur præ horrore viscera? Quod si de felici morte securus, felicitatem æternam sibi quis posset meritò polliceri, esset quod naturæ opponeremus solatium. Iam verò & mori, & importuno mori tempore, & modo etiam mori perquam dolendò & molestò, neque scire interim an finis hic miseriarum, æternarum non sit initium; hæc certè singula & omnia, morti etiam præ neditatæ, faciunt vt impallesciam.

Quarto, incertitudo vitæ æternæ, quæ à mortis articulo nihilominus dependet.

§. II.

*Verùm si contentus sis humano statu, etiam mortalis esse debes,
& velle mori.*

*Si homo
esse vis, de-
bes velle
esse morta-
lis.*

6. **V**T his alijsque querelis faciam satis; illud inprimis inquirendum est mihi, an cum homine agam, an cum Angelo? Cum homine inquis. Rursus id interrogo, an hominem esse pœniteat te, an verò tuo statui acquiescas? Acquiesco, inquis; planè & verè. Hoc si ita sit, quin conditione humanâ contentus es, & lætus quòd homo sis? Ideo autem si lætus sis, iam certè dolere non potes mortalis quòd sis: hoc enim est hominem esse. Sin tandem mortalem te esse non doles, non video sanè, mori mortalem, ægrè ferre quòd pactò possis. Immortalem si te esse censeris, aut falsis licet inductus rationibus, id tibi tamen vel falsò persuaderes, tum certè non mirarer te conspectâ morte conqueri. At verò, cum eâ conditione natum te scias, tandem moriendum vt sit; quid tandem fieri id miraris, quod aliquando factum esse oportuit, & factum vis?

*Si immor-
tales sint
homines,
Deus hunc
orbem ma-
lè condidit.*

7. **A**udi: aut humanam eam esse conditionem, vt mortalis sit homo, immortalis qui creari poterat, necesse est ægrè ferre te; aut sanè non video, quì molestè ferre possis mortem, qui communem moriendi subiisti conditionem. Non enim eò te infamix deuolutum reor, vt qui omnia sapientissimi Numinis decreta comprobasti hactenus, hominem nihilominus immortalem condi debuisse, præfractè velis contendere & mordicus etiam tenere. Nam præterquam quòd supremæ Dei auctoritati, sanctissimæque voluntati ingens impingatur iniuria, quasi non rectè quidquam voluisset is, in cuius manu erat quidlibet velle, & verò etiam *Omnia quecumque voluit fecit*: Sanè si hominem immortalem condiderit, omnia quæcumque iam fecit non bene voluit; & quæ malè voluit, disposuit etiam pessimè. Quid enim? nonne hanc, quam incolimus terram, humanæ habitationi destinato consilio creauit Deus? Iam verò, immortalem esse hominem si contingat, quis non videat errasse Deum, terramque condidisse quæ tantæ hominum multitudini, nec alendæ, nec verò

verò etiam capiendæ futura sit par? Quòd si enim omnes quot-quot fuerunt homines (immortales quos tu vis) hodie viuerent, quantum quæso, quamque innumerabilem multitudinem constituerent? eam sanè, cuius numerum nulla humana mens posset complecti. Rationes tene si potes: aliquot tantum annorum feriem computatam dabo, eamque non totum genus humanum complectentem, sed partem tantummodò. Certè admissis quibusdam hypothesebus, quas sæcunditas primorum hominum penitus credibiles facit; his nempe; quod Adam viginti annis genuerit liberos viginti, mares decem, decem sæminas. His verò & deinceps alij qui ab his descendunt, vt singuli proles viginti gignant, decem mares, sæminas decem, dentur anni quadraginta. demonstrat certè & bene Tacquctius noster, anno ab Adam sexcentesimo, vigesimo, iam datos orbi, hominum viginti mille milliones millionum. Qui verò viginti annos, viginti liberis generandis credit non sufficere, meminerit etiam patres illos primos, non ad quadragesimum solum annum, sed & ad ducentessimum, trecentessimum, & quod excurrit, genuisse filios; qui tamen omnes, sine dubio longè quàm numerati plures, in computum non sunt deducti. Cogitate iam si potestis quot myriadum millionum ab anno orbis 620. ad hæc vsque tempora per quinque mille nonaginta sex annos hominum facta sit adiectio. Denique eos etiam ad calculos reuocate, qui ad finem vsque mundi procreandi sunt homines: subductisque rationibus, illud tandem edicite, an terra sustentandæ tam ingenti multitudini possit sufficere, aut commodæ habitationi locum dare? Certè non posset, erratum itaque à Deo foret turpissimè, immortales si sint homines, neque locum venturis moriendo cedant: totaque amplianda erit terræ machina, & spatia habitationi commodæ explicanda.

8. Rursus immortalem si volebat hominem Deus, non ea, quæ nunc est, corporis constitutione efformandus fuerat, non eâ, quæ nunc, temperie subigenda membra, non rot tamque inter se pugnantes humores committendi; ex quorum solâ luctâ corpus atteri, vires minui, sensusque disfluere est necesse. Peccatum hic itaque rursus fuit, longèque ab hæc alia condenda fuerat natura. An verò tam impudens sit quisquam, vt hoc de sapientissimâ illâ Mente cogitare audeat, crimineturque, omnia

*Imo incor-
pus huma-
num.*

A a a

propter

propter hominem qui fecerit, in homine isto condendo tam turpiter errasse? Absit fanè à piis modestisque auribus tam atrox blasphemiam: quam modò non oppugno, ne actum sapius, iterum agam.

*Non ferret
homo sine
damno a-
nima, im-
mortalita-
tem sui
corporis.*

Ego certè Diuini Numinis Prouidentiam supplex adoro & veneror, mortalem me quod fecerit. Id fanè rebus meis video prorsus conducere, vt Deo mortalem me miserumque planè subiiciam, quem fortasse per impudentem arrogantiam non agnouissem immortalis. Neque hâc in parte est quod sibi quisquam blandiatur, vt ante me dixisse memini: primi enim Parentis nostri exemplanimis clara sunt & domestica, quàm vt nos blandè palpemus. Scitis quid egerit, refractarius Deo & contumax: & tamen mortalis erat. Neque alia sibi fingat infausti Patris peior proles: mortales esse debuimus, & quidem miseri; ne nimia felicitate turgidi, æternas miseriâs æternorum incurij nobis consciscamus. quod quidem longâ ratioeinatione nuper confecimus.

*Vita nostra
est miserrima:
remedium mi-
seriarum
mors.*

Iam id ago. Mortalis homo cum sis, miseriisque vndique expositus; cur tu mortem tantopere accusas, cur vitam homini iucundissimam eripere conuereris, cum potius malorum omnium vna mors remedium sit & finis? Certè si rem accuratè expendimus, beneficium est maximum à Deo homini præstitum, vt miser esse cum debuerit, non tamen sit semper, neque adeo diu. Quis enim sanæ mentis protrahere, imo & trahere longæuam vitam cupiet, vltimæ senectutis pressus incommodis, toto resolutus corpore, sibi grauis terræque pondus, cui vix aliud sit hominis super, quàm quod viuat? nisi fortè id etiam vis, vt è graui senectute, repente ad iuuentutis vigorem pristinum redeas, iterumque futurus puer, vt iterum atque iterum incanesceas. At quis non videat naturæ leges inturbare te, aliumque atque aliud esse te velle, quàm quod es modò?

Et verò tu qui tibi vitam, rem omnium charissimam, nulloque pretio æstimandam eripi per mortem doles; dic amabo, an adeo iucundè viuis, vt pro vitâ tuâ tam præfractè stes, vt nunquam mori placeat? vitam præteritam aspice, præsentem contemplare, futuram prospice; omnibusque ritè expensis, dic obsecro, quid adeo dulce habeat hæc tristis vita, quid amabile?

*Tâ sumus
miseri, ut
conqueritur.*

Hoc enim uero stupendum est; nemo non de vitæ suæ genere conqueritur, eâ cum datur frui; & nemo non dicit iucundissimam,

9a

Tract. 8.
§ 5.Tract. 8.
§ 5.

10.

11.

12.

mam, cum vsus tam malæ rei morte eripitur. Mundum amaritudinibus plenum ingeminamus, inconstantem, infidum, perfidum, ubique lachrymarum esse materiam, dum viuimus inclamamus: dum mors medicinam tanto malo facit, vice versâ mundo in hæremus, mundum complectimur, totamque irascendi vim, in mortem conuertimus; illam ferocem, illam asperam, illam inexorabilem, illam malorum omnium maximum esse conuitiamur. Miseros nos inquit Gregorius. *Ecce iam mundus in seipso aruit, & in cordibus nostris floret: ubique mors, ubique luctus, ubique desolatio; undique percutimur, undique amaritudinibus replemur: & tamen cecâ mente carnalis concupiscentiæ, ipsas eius amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti in hæremus. Aliquando nos mundus delectatione retraxit à Deo; nunc tantis plagis plenus est ut ipse nos mundus mittat ad Deum. Quin ergo imus cum mittimur, & cum eundum est? cur non lati eximus, cum carcer panditur? cur inuiti extrahimur & reluctantes? Quia nempe amamus miserias nostras nostras miseri; & opinione lecti, quam falsam tamen scimus, falli nos delectat & fallere. Adeo inferus est naturæ, etiam miserrimæ vitæ amor, ut ad medicinam ipsam expallescat, nec velit subleuari. Certè cum Senecâ exclamare libet: *O ignaros malorum suorum, quibus non mors ut optimum naturæ inuentum laudatur!**

Vt ut sit; id factè manifestum iam est; quantumcumque de morte querantur homines, malè conqueri. Certum enim est, mortales & à Deo factos homines, & fieri mortales debuisse. certum est etiam, non tanti vitam esse, ut ob eam retinendam, conuitium aut morti, aut mortis auctori fieri debeat. Certum est quoque, naturæ tam ingenitam esse mortem quàm vitam, neque magis naturæ debitum est esse, quàm *desinere*. Certum est denique, prout nunc corporum compago & temperies fert, eum prout Seneca rectè asserit, *viuere nolle, qui mori non vult. vita enim cum exceptione mortis data est*. Illud itaque liquidè consequitur, aut hominem esse nolle te, aut morti cum obuenerit, debere acquiescere. Neque mortem post hac, ut naturæ contrariam criminare: falsa est accusatio. Mors vitæ aduersatur, fateor, & semper bene; naturæ verò, nunquam. Mortem enim æquè ac vitam, eadem natura fert: & si non ferat, non erit hæc natura. Cessent igitur, hâc in parte de morte quæ passim circumferuntur queri-

S. Greg.
hom. 23.
in Eua.

Sen. Cõ-
sol. ad
Marciam
c. 20.

13.

miserias
nostras.

Tam na-
turalis est
nobis mors
quàm vita.

monia: Omnes mortales sumus, omnes morimur, quia omnes
 viuimus. Naturæ debitum soluimus: nemo conqueratur, cum
 exigitur id quod debetur: iustum petitur. Omnes vectigal hoc
 cum persoluant, nemo se non eximi ægrè ferat: nam *quis*, inquit
 Seneca, *queri potest in eâ conditione se esse, in quâ nemo non est?* & Ibidem.
 si est; nemo conditioni quam subiit, non paret vel voluntate vel
 inuitur: stultum verò est inuitum pati, & ingratis, præstare quod
 possis bene:

§. III.

*Ostenditur quod qui mori contentus est, etiam mortis tempore
 & hora debeat acquiescere.*

*Queritur
 homines de
 incertitu-
 dine &
 paruitate
 vitæ.*

VERUM est, inquit, homo sum nec quidquam humani à me 14.
 alienum puto, aut etiam alienum esse volo. neque sanè mor-
 tem detrecto, quam video naturæ esse ingenitam, & verò etiam
 magnum naturæ, imò Dei inuentum. Sed ad tempus mortis ex-
 horreo. Dubia imprimis, hora est, & sic semper suspensi viuimus,
 rerum agendarum incerti, quia de vitâ semper dubij. Adde
 quod plerumque mors importuna accidat; hunc in ipso iuuen-
 tutis primordio, cum spes magnæ cum annis succrescerent, in-
 cauta demetit; illum, cum res domesticas componeret, filio-
 rumque commodis maximè consuleret, subito occupat; medio
 ex honorum cursu alium rapit; cum cõiux adhuc in ætatis flore,
 liberi & multi & infantes; rationes necdum expensæ, domus ple-
 na litibus, quas vitâ superstite facile fuisset componere. Alium
 tum mors occupat, cum post plurimos labores exantlatos, tran-
 quillæ placidæque senectutis dabatur otio frui; alius alio tem-
 pore extinguitur, nunquam non alieno, nunquam non impor-
 tuno: adeo vt semper parùm viuamus; verissimumque esse illud
 Patriarchæ moriendo comperiamus, *Dies peregrinationis meæ,* Gen. 47.
parui & mali.

*Si dies no-
 stri mali
 sunt, quo-
 modo pau-
 ci sunt.*

VERUM heus tu, qui dierum tuorum numerum tam accuratè 15.
 expendis, & expendendo obmurmuras: quâ tu quæso ratione,
 dies tuos malos esse fateris. & *paruos* siue paucos esse conquere-
 ris, & certè si mali sunt, præstat paucos esse, ne diu durent dies
 mali.

mali. Id sanè non fatis capio: nisi fortè te magis delectant magna mala, & quod peius est, etiã diuturna. Mali si dies sunt breues sint, ne diu simus infelices.

16. Nec tamen hoc iam yrgeo, aliter mihi tecum est agendum: Mortem fateris te non subterfugere; at de tempore, tota tibi iam est cum morte concertatio. An non te pudet, omnia Deo eum permiseris, vitæ mortisque arbitro vitam tuam magnificè eum commiseris; iam de tempore cum tam sapiente Numine velle licitari? An non is, qui omnia, quæ contingunt, vt tute fateris, hæcenus præclarissimè composuit *in pondere & mensurâ*, mensuram aptam ætati tuæ non inueniet, neque annos ad iustum numerum poterit reuocare? Certè iam inde ab ipsâ æternitate, omnia complexus est; omnia circumspexit; & qui capillos ipsos capitis tui in numeros digessit, numerauit dies tuos, calculumque iam digestum in æternâ Mente, suo tempore complendum, exarauit. Vidit id præclare Iob: *Numerus mensium eius (scilicet hominis) apud te est; constituisti terminos eius qui præteriri non poterunt*, nec verò etiã præteriri debent, cum ad tantæ Sapientiæ Mentem exactissimè sint dimensi. Quid igitur obstrepis miser, mensuramque plenam tibi non conferri indignè murmuras? an tu scis quantum vitæ tibi debeat adijci, quantum demi, bene vt sit rebus tuis? superuentura tibi quid ferat hora, planè ignoras felixne futura sit an infelix: insanè igitur vota extendis, nescius quantum ijs fortasse complexurus sis mali. Sanè si humanis rationibus vitam metramur, verissimum est illud Senecæ, quod multis diu vixisse nocuerit, quod deinde multis exequitur exemplis. Si Pompeium, inquit, Neapoli valetudo abstulisset, indubitatè populi Romani Princeps excesserat: at nunc exigui temporis adiectio, fastigio illum suo depulit: vidit legiones in conspectu suo cesas: & quod turpissimum, se militis gregalis beneficio viuere. Nimiù sim, si ad ista è longinquo accersenda aduerto animum, quæ quotidiana nobis sunt & domestica, quisque ad præteritam vitam deslectat oculos & mentem; illudque liquidò reperiet, longiorem vitam mala sibi accumulasse; & quidem tanta nonnunquam, vt dubium planè relinquatur, an tanti fuerit viuere. Quod quidem dico, si Dei consilium non spectemus in producendâ vitâ, sed solas opiniones nostras. Has ergo si tantum attendis; vnde id constat tibi, quod non longè grauiora

Mors præoccupat mala futura, nobisq; euentura.

Complenduntur dies tuos, calculumque iam digestum in æternâ Mente, suo tempore complendum, exarauit.

Nonne scis quantum vitæ tibi debeat adijci, quantum demi, bene vt sit rebus tuis?

Quæ si sciremus nollemus diutius viuere

Sen. consol. ad Marciam c. 20.

Iob 14.

ra tibi ingruant incommoda, quàm quæ pertuleris miser? forte bonorum omnium iactura impendet tibi; forte à dignitate per summam calumniam deiciere, omnibus posthac ludibrio futurus; forte mittendus in exilium; forte ad vltimam egestatem redigendus; forte filiorum grauissima infamia te expectat, & hanc tu viuere conditione velles? Nollem inquis; at incerta sunt isthæc mala, dubijque reuentus. Fateor, sed conquerebaris modò tu, fastidiosum esse viuere, incertum mortis; ita fit! an ergo tam volupe est vitam protrahere incertam infamiae, incertam malorum quæ ipsa morte peiora sunt? Vide vt votis tuis querelisque iniustus, tute te conficias, vitam mortis incertam non vis; & vitam longam vis, felicitatis incertam tamen, & forsitan maximo tuo malo protrahendam. Quin igitur rem tibi tam incertam & dubiam illi committis, cui omnium temporum perspecta & expensa sunt momenta; cui notum est probè, quid quæque ferat dies, & cui tu oneri ferendo sis par? Vitam ille terminet aut extendat, qui vitam dedit; nec aliâ mente quàm vt eam, nisi tu non vis, felici sorte terminaret. Viue interim sine tædio securus Dei; & vt mortem non exhorreas, Deum patere.

Committite igitur te Deo, qui omnia seruata nouit & expedit.

Male etiã de numero annorum vita nostra querimus.

Patiam enimvero, inquis, & mortem & Deum: neque mihi longiorem vitam postulo, quam quæ mihi ab optimo Patre, sapientissimoque Deo est constituta, verùm hoc me excruciat, importuna toties in hominem quòd incurrat mors, rebusque quæ præ manibus sunt filum intercidat, tum cum optima agendi erat opportunità. Murmuras sanè egregiè: mori quidem vis, & vitam etiam longiorem non vis, quàm quæ tibi à Deo præfixa est: sed eo potissimum tempore terminari conquereris. Quinquaginta annis viuendum est tibi; acquiescis tu, nec plures vis: nolles tamen suo tempore terminari. Quid autem id est, nisi velle vt non eo tempore nascere quò natus es? citius ergo aut serius te natum oportuit, imò serius, vt quinquaginta, quos viuere debes, anni pro voto tuo finiantur serius, quod quàm ineptum sit velle; nemo non videt. Neque ego certè video, vitæ tuæ Auctori quomodo acquiescas, qui ei de natiuitatis tuæ exordio litem moues, natalesque tuos vis refigere? Quid mirum de vitæ termino tibi cum Deo nondum conuenire, quem de ipso exordio in ius vocas?

Si annos vita nostra

Verùm, cum nunquam opportuna sit dies quâ ex hâc luce à

Deo

17.

18.

Deo euocaris, statutumque tibi cum sit aliquando de hac vitâ discedere: ne vlla super hâc re cum morte, dum aduenerit, deinceps sit contentio, opportunè an adsit an importunè; tu sanè tempus statue, quò de hâc vitâ sine tergiuersatione vllâ vis discedere. idque vt non temerè proiectimque agas, tecum ipse ferio delibera; totam tibi hominis ætatem ob oculos pone, eamque diem, imò horam selige, quam morituro tibi commodissimam iudicas & maximè opportunam. Illud profectò asserere audeo, nullam te designaturum esse diem, quæ tibi arrideat, quamque vt euites, non illico rationes plurimæ sunt occurruræ. Neque adolescens mori cupies, quòd tum tantum incipias viuere: neque in virili ætate, quòd tunc tantum incipias agere: neque in senectute mori lubebit, quòd tunc tantum vitæ commodis, tanto labore partis, incipias frui. sic sanè semper incipies cum desinendum est, quia nunquam volumus desinere. Argumento huic nolo insistere, quòd alio loco fusiùs tractatum dabo. Illud nunc addo: quòd si tamen post multa molimina, certum nobis vitæ nostræ terminum præscripserimus, eumque in decrepitam vsque deuexamque ætatem post centum annos absoluedam distulerimus; certum est, illico cum terminus ille compa- ruerit, facti pœnitentiam nos subituram, electionisque tam præproperæ damnatos nos. Ne tunc quidem erit opportunum mori, quòd lites adhuc componendæ sint, quòd mercatoes adhuc nauigent, quòd nondum filio prospectum sit, denique aliqua adhuc agenda supererunt, quorum tibi nulla erat, mortis diem eligenti, notitia. Sic semper nobis ipsis imponimus: nunquam moriendi est opportunitas, quia nunquam vellemus mori. Immortales esse nec possumus, nec debemus: mortales esse desideramus, sed nunquam mori. Quid interim aget Diuinum Numen? te certè, super ætate tuâ acturus, in consilium aduocare non potest, cui in hâc parte consilium non est dõmi. Statuat igitur ille, qui statuit omnia. Importunum mortis tempus, quòd iudico, importunus mihi ipse sum. Moriamur sanè cum moriendum est, nec aliud agendum tunc esse iudicemus; & nunquam moriemur importunè. Si filij curandi sunt, curam illorum gerat Deus: si pauperes à tuâ morte sunt futuri, pauperes esse voluit Deus, ideoque illis eriperis, ne ditescant. Atque idem de quibuscumque negotijs, quæ obrium moriendi tibi eripiebant,

esto.

determina-
re debere-
mus nun-
quam pos-
semus.

Et sanè
iraſcere-
mur deter-
minationis
noſtræ.

Et sanè
iraſcere-
mur deter-
minationis
noſtræ.

Et sanè
iraſcere-
mur deter-
minationis
noſtræ.

estō iudicium; & tūc demū placidē morieris. Satis is vixit, qui Deo vixit satis: multaque melior erit moriendi opportunitas, quam ea, quam arripit is, cuius omnes viæ sunt iudicia, iudicia inquam bene expensa & magno studio præmeditata, non congesta temerè. *Cognoui enim Domine, quia æquitas iudicia tua: nihilque æquius, quam illis modeste & placidē acquiescere.* Psal. ut

*Bene etiā
celat nos
Deus horā
mortis.*

*crānat in
-stōbi
-visti rita
-iustitiam
-visti*

Acquiesco inquis; neque hoc iam ago, vt vitæ meæ metas figam, figat illas Deus, per me sanè licet. Verūm cur id saltem non conceditur, vt metas illas cognoscamus nos, quorum tanti interest id scire: cur igitur mortis diem, quam designauit Deus, morituro non aperit? hoc saltem mala mortis subleuaret plurimum. Omnia ferō componerentur, & domus, & res, & familia, & quod præcipuum est animæ negotium: tum sanè iucundum foret emori, expectata dum veniret mors; iam vero in expectata dum venit, turbat omnia. Quid hie à me expectatis Auditores, vt huic homini obstruatur os? Certè illud ad manū est dicere, non credere me curaturum res suas, nec verò animæ consulturum eum, qui se non nisi post annum moriturum certò seuerit; quem modò video, incerta cum sit vita craftina, tam inouiriæ res suas agere, & de salute æterna tam proiectè cogitare. Iam sitam negligim projicis omnia, cum nescis vitæ quantum sit super, quid ageres vitæ adhuc multūm protrahendæ securus? Deumne coleres dum viuis, quem non nisi moriturus vis agnoscere? Incertos igitur vitæ, magno consilio nos voluit Deus, ne nimium de fine vitæ certi & vitam perdamus & finem. Vita enim nostra est, non viuere, sed benè viuere, finisque vitæ, benè mori, quòd si verò de morte certus fores, nec benè velles viuere, nisi dum moriendum est; nec licet velles, benè moreris, quia victum est malè.

*Et ipsi na-
tura, pecu-
liare per
hoc præstat
beneficium*

Quam verò id insanum est, credere excipiendam mortem placidè, lætosque abituros vitæ dies, mortis horam si daretur scire? quin imò sapientissimum id rursus inuentum est Dei, mortis tempus quòd celauerit. Quot enim conquerentium voces non exaudirentur? eorū, inquam, quibus breuis vita data esset, & aut in adolescentiā terminanda, aut non ultra virilem producenda ætatem? Quāntis animis vnusquisque staret, non tantum pro domo suā, sed pro pelle & vitā, non aliud acturus quam de Deo conqueri. Adde quòd si vitæ terminus perspectus foret homini, plerique sanè vltimis annis iam imminētibus, 20.
dissue-

disfluere mœrore, conficerentur tristitiâ, tam prope quod sit certa mors: & sic timor futuri mali, dulcedinem omnem præsentis vitæ, saltem aliquot annorum spatio prorsus interturbaret. Iam verò omnes viuimus, omnes nos victuros credimus, nec vllus est qui sibi non multos polliceatur annos: & licet fallamur, falli tamen nos nescimus, aut scire nolumus; lætique vitam, dum datur, trahimus. Maneat id igitur probatum satis, & bonum esse mori, homo cum sis; & bene vitæ tuæ terminos à Deo præfixos; & bene etiam eos abscondi, ne tu rescias. His igitur acquiescendum est, hominem agere in hâc mundi scenâ si vis.

S. IV.

Ostenditur quod qui mortis suæ tempore acquiescit, etiam mortis modo, morbisque mortem inferentibus debeat contentus esse. Morbos autem magnum esse artificium Dei declaratur.

21. **V**erùm vt clara sint hæc omnia & manifesta, necdum tamen vitæ suæ patrociniū deponit humana pertinacia. Et cum de mortis tempore nihil habet quod opponat, de mortis modo, naturæ aut potius Deo intentat litem. De morbis, inquam, conqueritur homo, quibus miserum hoc corpus variè affligitur, iisque sanè acutissimis. Quàm enim hoc durum est, tormentis tam grauibus, tamque diuturnis pessimè excruciarî? Febrîum modò caloribus æstuarè, modò podagrâ neruorumque aculeis confici, modò capitis doloribus ad insaniam vsque torqueri, modò pectoris, modò stomachi, modò laterum torminibus disseccari? atque hæc mortis instantis sunt prima tantùm vestigia. Quàm ergo ferocem esse necesse est mortem ipsam, cuius tam horrenda sunt præludia?

*Quæstio
de morbis.*

22. Itaque vt audio mori nunquam vis. Volo, inquires, quàm maximè; etenim homo sum. An ergo mortis tuæ hora cum aduenerit, sanò, vegetòque cum es corpore, violentâ morte vis perire? an caput gladio auferri, an laqueo collidi fauces, an aquis præfocari, an vulnere transfigi cor? Minimè, inquires,

B b b

minimè;

minimè; truculenta nimium sunt isthæc mortis genera: durum est nimis, subito vitam eripi, cum *tota* ut cum Saule loquar, *adhuc anima in me est*. Nescio sanè quò pacto tandem tecum agendum sit, mori vis, sed non subito, non violentè; non etiã paulatim & pedetentim; & tamen mori vis, quis hæc intelligat? Sanè dic quod res est, mori nolle te; & morbos fatuæ tuæ voluntati velandæ tantum te præstruere.

Ostenditur
quod mor-
bi sint pul-
cherrimū
inuentum
Dei ad de-
struenda
nostra cor-
pora pau-
latim.

Age tamen, tu qui morbos impetis, mortis, ut rectè censes, affleas & prodromos: Sed vide quàm abs re. Mori hominem debere censes, hoc est, desinere. Totam verò corporis machinam, subito & non sine vi magnâ prosterni in terram, horridum dicis & truculentum, fateor; ita est. Quàm ergo egregium est naturæ, hoc est, Dei iuentum, ita machinam hanc composuisse, ut compagibus membrorum, ipso usu aut resolutis aut attritis, sensim & sine maximo tandem sensu dissoluatur & evanescat? Hoc sanè morbi præstant; fabricam non præcipitant, sed dissolunt. Neque si vltima ægritudo præceps visa est, illa demolita est domum, suffossa iam dudum erant fundamenta; exesi muri, & sic facile in præcipitium abiit, subito lapsus apparuit, sed lentè cecidit. Sic fit; exeduntur paulatim ipso usu vires corporis, mutuâque sese pugna conficiunt humores illi quibus corpus stat & vivit: edendo, laborando, studendo, aliisque vitæ honestæ exercitiis, multoque magis vitii inhonestæ, atteruntur vires, absumuntur vitales animalesque spiritus, cerebri neruorumque necessarium alimentum: tetrior sanguis puriori iam consumpto sensim sufficitur; interuertitur humorum temperies; sanguis exuperat aut adurit; & sic paulatim destruitur pulcherrima illa machina, deerefcitque eâ lege, qua creuit; destruitur, ut constructa est. Quid hic de morbis conqueri potest homo, cui vel modicè perspectum est quòd homo sit? Dolores, inquis, tam vehementes esse & porro intolerabiles. At sanè non omnes esse eiusmodi est in confesso, tu verò hos quòd sustineas, natura id fert tua, aut fortè quâ naturam oppressisti nimia ingluuies. Hoc iam tamen non disputo; istud ago.

Morbos sa-
pe multos
& vehe-
mentes im-
mittit
Deus, ut

An non tibi iam ostensum est, terminum tibi à Deo præfixum esse, eique factus es te prorsus acquiescere? Id iam peto; si murus aliquis aut ædificium hodie complanandum prorsus sit; & vesper ingruat tum cum adhuc magna stat molis destruendæ pars; quid

quid ager is qui domum penitus illo die deiectam vult; quod suis id conducere rebus censeat? Sanè augenda sunt opera, accersenda plures valentioresque manus, quæ validis ictibus superent structuræ pertinaciam. Rectè. At non vides ita tecum agi? Designatæ tibi mortis hora est in ianuis; valido tamen es robustoque corpore; nihil admodum in te detriuerit morbi præteriti, segnes operæ, lentæ manus. & tamen destruenda est post duos menses tota fabrica; artificii sic visum Deo. Plures itaque profectò validioresque morbi, corpori tam firmo admouendi sunt, vt rem absoluant. tantam verò vim, sine magno cruciatu, inferri non posse manifestum est: hos tamen perferre necesse est, ne tuo tempore non moriaris. Non tantis exagitantur doloribus invalidi iam, atateque fatiscientes senes, aut passim etiam fœminæ. In his enim, non multum roboris fuit aut firmitatis, in quam morbi, nexum corporis dissoluturi, valide incurrerent: & sic parum in fœminis passim est laborandum, in illis verò senibus iam & exesit, diu per annos plurimos laboratum est; sensim subtracta cæmenta, nerui molles, musculi flaccidi, pertinacia ferè nulla; & sic morbi placidè rem suam agunt, & modestè. At verò, vt te demoliantur virum oppidò fortem & robustum, vi sanè ingenti multisque morbis opus est, vt citò rem conficiant. Vbi verò admouetur magna vis, nil mirum, clamores excitari & tumultus.

25. Cur autem tanto molimine mecum agitur, inquires, cur non molliores adhibentur manus? Non audis? iam dixi: vt tuo profus tempore moriaris. Fateor, leuiori morbo exstingui poteris; at ille vt te conficeret stato die, longè citiùs debuerat incepisse. à decem annis languere debueras prout valido es beneque compacto corpore, vt iam post duos menses, lentè & sine dolore magno, sensuque moreris. An vero tam longa tabes conduxisset rebus tuis? vitam traxisses miser; lenteque dum moreris, nunquam vixisses bene: nec quidquam, aut te aut fortunâ tuâ dignum, potuisses gerere, languido & emarcido corpore: vixisses itaque incommodè, neque adeò moreris admodum commodè. Iam verò vixisti commodè annis pluribus; an hoc tanti non est, vt propterea moriaris paulò incommodiùs? En an non egregium Dei inuentum morbi sunt? vt longam impertiat valetudinem, nec tamen vltra præfixum tempus viuas, con-

*præfixum
tibi tempore
moriari.*

Et hoc magno sanè beneficio, nempe se diuini commodi præterita vita frueris.

gerit operas, breuique conficit incommodo, quod leuiori quidem, sed longè diuturniori fuerat absoluendum. Non tamen hîc hæreo, vt morbos præclarissimum esse Dei inuentum penitus conficiam: plenius id est demonstrandum.

Morbos
vehementes
immittit
Deus, vt
libenter
exeamus
ex hoc cor-
pore.

26.
Doles tu tuo corpori tam malè, esse vndiq; te vrgeri doloribus, nec vllas à morbis ferias dari. At scin quo consilio tanta incommoda permittat aut immittat Deus: Dicam; sanè vt tanto libentius ex hoc corpore excèdat anima, in quo se præsentiscit haberi tam indignè. Virtus nostra est, volentes mori; abire ex hoc corpore, cum abeundum est, non extrahi inuitos. Atqui vt non inuitus abeas, corpus ipsum quod nimis adamas, molestiam tibi facefcit & negotium. Quis enim adeo iners sit, vilisque animi, vt adibus hospitis per vim velit immorari, à quo excipitur vultu ad omnem toruitatem composito, imo & violentè protruditur domo? At verò id tibi; mortalis, planè persuasum sit, quod præclarissimè monet Seneca, *non domum esse hoc corpus, sed hospitium. Et quidem breue hospitium: quod relinquendum est, vbi te grauem esse hospiti videas.* An verò tam vrbane tecum agitur hâc in domo, vt ei tam præ-ractè adhæreas? *Non videmus*, ait Seneca, *quam multa nos incommoda exagitent, quam malè nobis conueniat hoc corpus? Nunc de ventre, nunc de capite, nunc de pectore ac faucibus querimur, aliàs nerui nos, aliàs pedes vexant; nunc deiectio, nunc distillatio: aliquando superest sanguis, aliquando deest: hinc atque hinc tentamur et expellimur. hoc euenire solet in alieno habitantibus. At nos corpus tam putre sortiti, nihilominus æterna proponimus, et in quantum potest etas humana protendi, tantum spe occupamus.* Ita ille. Sed quod ego magis miror, tam putre corpus adamas: quid facturi, si ne morbis quidem foret obnoxium? expellimur per vim & ab hospitis detrudimur, & tamen expellenti inhæremus; quid facturi porò, si blandè excipiamur, corporique, velut lecto rosis factò, anima incubet ad delicias? certè mortalitatis nostræ tunc pœniteat, dolebitque homines quòd simus. Quotidie acciduntur vires, corpus emarcescit. *Et tamen inquit sapientissimè D. Gregorius, superba mens nostra, nimiumque affixa corpori, adhuc non vult hoc sponte deserere, quod quotidie perdit inuita.* Quid hâc re fieri potest stultius? sape tandem, ô homo, si homo es, & non animal rationis exors: de serenon grauatim deserentem te. Inurbanum habes hospitem,

Sen epist.
10.

spitem, hospitium incommodum; idque summâ industriâ à Deo sic, & ex arte est compositum, ut tædio tandem victus, sponte tuâ & non inuitus, ex hoc molesto, corpore dicam an ergastulo, liber abeas, alioquin expellendus etiam ingratis. En rursus morborum præclarissimum inuentum.

27. Adde denique, morbos id etiam adferre commodi, quòd dolores vltimos aculeosque, ut sic dicam, mortis retundant, sic ut à moribundo sæpissimè vix percipiuntur. Pulchrum enim uero naturæ sese dissoluentis artificium. Quòd si sano vegetoque corpore, plenis ut aiunt sensibus, neruorum conuulsiones, viscerum coarctationes, palpitationes cordis, mortisque tormina, per quæ tandem anima exprimitur, essent sufferenda; sine dubio non parua foret carnificina mors. Fatebatur id morti iam proximus, quam suis ipse manibus consciuerat miser Saul. Ferro incubat, auellitur per vim ex vegeto corpore infelix anima: non patitur exæstuantis doloris vehementiam: *tenent me*, inquit, *angustie*: nec mirum, *et tota anima in me est*. At huic incommodo benè providit sapiens Deus. Morbos præmittit, quibus animales vitalesque spiritus exhauriantur paulatim, à quibus est omnis sensuum vigor: hebescit itaque caro, tactus obtunditur, quin & phantasia ipsa, in quâ maximus pœnæ sensus residet, debilitatur, & sæpè etiam prorsus ocluditur; sic ut torpeat, neque vllò sensu moueatur. Cùm autem maximus & præcipuus, neruis, musculis, cæterisque organis, per morbos ereptus est sensus, tum verò cætera morbi peragunt, deijciuntque, quæ reliqua est, corporis machinam; magnâ quidem vi & conuulsione membrorum, sed exiguo sanè sensu morientis.

Per morborum vehementiâ lenitur dolor, qui in mortis articulo sentitur.

28. Non est itaque, quòd mortem ob morbos, mortis prodromos, crimineris. Maximum morbi sunt naturæ dissoluentæ beneficium; cùm ad hoc potissimum inuenti sint. *Primo*, quidem ut moriaris, qui mortalis es, & mori debes. *Secundo*, ut tuo quod tibi præstitutum est tempore moriaris. *Tertio*, ut non inuitus, *Quarto*, etiam ut suauiter. Patere igitur morbos, qui mortalem esse pateris te. Neque rursus caput tibi obtundito, ut moriturus morbi genus eligas; nescis enim quid rationibus tuis conducat, quid vires tuæ serant, mortisque suo tempore oppetendæ necessitas. Dispiciat hæc, qui omnia & omnibus prospicit; tuum est benè expendenti singula, morbosque viribus tuis commetenti Deo, seridè acquiescere.

Collectio argumentorum.

§. V.

Ostenditur mortem, ob æternæ salutis aut damnationis periculum, timendam non esse; neque idcirco horam mortis præsciri debuisse.

ILLud verò palmare est conquerendi genus, quod homines vitæ suæ retinentissimi, ab æternæ salutis, quæ à mortis articulo dependet, incertitudine, passim petunt. Mori, aiunt, non esset adeo difficile, nisi post hanc alia restaret vita. At verò ego contrarium assero; & quidem mortem naturæ infestam & timendam esse dicerem, nisi alia prorsus miseram hanc vitam exciperet, eaque longè felicissima. Quis enim vel ex ergastulo detrudi patiatur se, si nulla prorsus alia suppetit habitatio? Iam verò licet ex hoc corpore expellatur anima, parum id sanè curat; nihil hæc in parte inuita patitur, quin imò gaudet migrare se. scæ enim quò exitura sit; æterna ob oculos habet, in quibus beneuolè & per summam humanitatem excipienda est, cælorum tabernacula; eò auolat, hæc suspirat.

*Querela
de morte ob
incertitudinem
vitæ æternæ.*

Suspirare tu quoque videris mihi, illudque identidem ingemere, imò & conqueri, tam incerta mortis hora quòd sit, à quâ tamen tota deinceps pendet æternitas. Quantæ enim id infelicitatis est, incautum nihilque tale cogitantem subitò aut casu, aut suffocatione, aut hominis nefarij manibus opprimi, oculosque claudere non nisi in alterâ aperiendos vitæ? iudicem interea subitò conspicere, è cuius iam iam ore, æterna felicitatis aut damnationis danda est sententia? Quid horribilius, quam lethali scelere correptum mori, nec sericæ pœnitentiæ tempus dari? Et verò, quamuis nulliùs sibi grauioris noxæ conscius quis sit, certè summum beneficium maximèque optandum esse nemo negauerit, ad mortem piè subeundam, seridè se posse componere, operibus bonis sanctisque attentius incumbere, seseque per Ecclesiæ Sacramenta, ad futuram luctam fortiter subeundam, magnis animis comparare. Hæc autem tanta bona, nobis eripit mortis hora semper incerta, semper dubia, & idcirco cum anxietate semper expectanda. O si hanc saltem scire liceat! quanta
illico

illico suboreretur turbatæ menti pax, quanta tranquillitas!

31. Egregiè enimvero tuas partes sustines, qui ad vltimum vsque halitum inuenis, Deo quod opponas. Antequam tamen tibi respondeam, istud quæso memineris; quòd si tantæ felicitatis esse ducas, horam mortis præcognoscere, certè morbis tantopere conuitiari non debuisse te; nam eccum alterum, quod tibi à morbis datur beneficium. mortis instantis nuntium tibi ferunt, eamque dicunt esse in ianuis. Quid verò, vt tutè fateris, felicius tibi potest obtingere, quàm mortis momentum præscire? nihil autem refert: an Angelo reuelante, an morborum vt ita dicam clamoribus, id rescias, modò scias quæ demùm agatur res.

*Idcirco per
morbos
admonet
Deus.*

32. At fera nimiùm est, inquires, ista mortis denuntiatio, quàm vt votis satisfaciat: multo enim antehac tempore aperienda foret fatalis hora, nuntius gratus vt sit, opportunusque rebus omnibus ritè peragendis. Itane verò? Age itaque en decretum tibi mortis assero. Euoluto ab hoc die anno, moriendum est tibi: ita perpensis omnibus statuit Deus. Illud porrò iam quæro, quid post annum moriturus, hâc horâ, quam nunc viuis, à te factum voles? fac sanè id modò; & æquè securus huius horæ morieris elapso vitæ tempore, siue præfixum vitæ momentum præsciueris, siue etiam ignorâris. Neque verò de hâc horâ, quâ benè egi magis sollicitus esse debeo, siue cras mortem oppetam, siue post annos decem. Quod si autem iam agis pœnitenda aliquando, certè iam mentem moresque muta, & non habebis quod pœniteat, quandocumque demum moriturum. Quid enim refert scire te an nescire mortem tuam, vt benè viuas hodie, cùm id probè scias, quid hodie à te requirat Deus? Equidem illud credo, te nullius grauioris tibi culpæ conscius, modestè agere res tuas, vacare pietatis officijs, domesticæ aut etiam publicæ rei curam gerere, prout tua fert conditio, eaque agere quæ virum probum decent. Iam sic tecum ratiocinor, quod si post mensem moriturum scires te, aliquamne necessitatem aut legem aliam à Deo tibi impositam crederes agendi, aut alia, aut maiora, quàm quæ iam agis, ignarus mortis? Ego certè non arbitror: nam cùm Deus fatalem mihi horam, exactè calleat, nunquam tamen præceptum vllum de vitæ ratione immutandæ mihi manifestat. Itaque cùm ea ago, quæ status mei ratio exigit, certus sum ea me agere, quæ modò agere me vult Deus.

*Vt modo
bene agas,
nil refert
scire te an
nescire,
quâdo mori-
endiū sit.*

Quid

Quid igitur interest, scire me an nescire mortem meam; cum neque mortis conscientia, neque eiusdem ignorantia, quidquam vicissitudinis rebus à me agendis debeant, aut etiam possint conferre? Certè si cras moriturus sum, aliud hodie præstare non possum, quàm quod vult Deus. Idem autem vult à me præstari mortis conscio & ignaro.

Neque melior ad mortem comparatio, quàm in ipso mortis articulo, agere quod Deus à te requirit.

At verò, inquis, si scirem cras mihi è vitâ discedendum esse fanè orationi vacarem impensius, totum me coram Sanctissimâ Eucharistiâ in terram supplex conicerem, vt sic in charissimi sponsi conspectu animam exhalarem. Ita tu quidem, & pro sensu tuo piè. Verùm cum Deus iam resciat te crastino moriturum die, nihil tamen eiusmodi tibi præcipit; præcipit autem rebus tuis vacare re, officio satisfacere, domum curare & liberos. Iam quæro, quam tu conducibiliorem, ad bene moriendum præparationem esse existimas, an agere ea quæ tibi aut mortis timor, aut etiam priuata deuotio suggerit, an verò ea quæ requirit Deus? requirere autem ea quæ officij tui sunt, nemini potest esse dubium. Profectò mentis meæ fuisse video sapientissimum & piissimum virum Vincentium Caraffam Societatis nostræ olim Præpositum Generalem. Is cum à prandio, de more societati nostræ vsitato, laxaret animum; vrgeretque quispiam quid tandem acturus esset, si extemplò ipsi moriendum foret, *Ego verò ingenuè & asseueranter dixit, non aliud agerem, quam quod in presentia ago, id est, animo relaxando vacarem: non inquam aliud quàm hoc ipsum agerem.* Asseueranter id dixit Vincentius, sed intrepidè id peregit Rodericus de Hormazas, raræ inter culinæ sordes virtutis vir. Is ab Angelo tutelari, mortis postridiè instantis admonitus, manè quidem piissimè sacram synaxim accepit; toto deinceps die, culinæ pro vt solebat, coquus vacat, vesperi fratribus accubituris parat, & verò porrigit. peractis omnibus, ad lectulum sese, sanus vt videbatur vegetusque confert; sacro Oleo se inungi postulat; nec mora, placidissimè emoritur. Hæc tu qui audis, quid cogitas? sanctos eos fuisse viros inclamas, animas innocuas, conscientiaque rectè factorum fretas. Talem & te esse existimo nulli certè lethali culpæ obnoxium. Verùm si sancti erant, cur non etiam sanctioribus operibus vitam concludunt? an ea sanctorum virorum est, in mortis articulo, sat digna occupatio, animum ex lege relaxare, cœnamque instruere? Est fanè: neque

33.

Barolus
in eius vi-
tâ l. 1. c. 10
in fine.

Signenza
in hist.
Hierony-
mianorū.

neque vlla est dignior, quàm quæ ex Dei mente sit actio. Dei autem mentem Vincentio quidem declarabat Religionis lex & consuetudo, Roderico autem à Præpositis iniunctum coquendi officium. Hoc age hodie, quod hodie exigit à te Deus; neq; præstantiorem morti præparationem potes præmittere, moriturus etiam vesperi: nunquam mors inueniet te melius occupatum.

34.

Sed quid si incautum opprimat, aut isthic loci, vbi nulla Sacramentorum ritè suscipiendorum datur occasio? Dicam: hoc si contigerit, præsertim si nullâ culpâ meâ, mecum ipse tum statum sine Sacramentorum adminiculo, emori me, Deum voluisse. Neque propterea magis conquerar, quàm de optimo patre reuerens filius, quod sibi in patriam reuersuro, cum de necessarijs impensis optime prospexerit, non tamen adhuc longè lautius viaticum erogarit. Viaticum certè Deus morituro si concesserit, erit profectò infinitas quòd agam gratias pro tanto beneficio; sin verò denegarit, acquiescam illicò, & sanctissimam tam boni Patris adorabo voluntatem. & fortasse hâc tam promptâ voluntatis meæ cum Diuinâ conformatione, non parum eius meriti compensabo, quod Sacramentorum perceptio contulisset. Neque verò hæc à me ita dici cogitate, quasi si solatium subito morituris ostendam ea sapientissimæ & verò sanctissimæ, diuinarumque rerum apprimè consciæ Gertrudis mens fuit & responsum, planè heroicum & dignum Virgine Deo penitus dedicata. Longo sanè tractu montis, in profundam vallem, immani lapsu cum decidisset casu nescio quo, illæsa tamen & innoxia surrexit, non exigua edens signa lætitiæ. Nemo non crederet gaudere Gertrudem, mortem quòd euasisset; at verò lætabatur illa se tam prope à morte abfuisse: &, ah inquit, pia Virgo, quam fortunatus fuisset casus hic, si totam me meo sponso coniunxisset! Admirabatur dictum adstantium aliquis; &, nonne pœnituisset, inquit, si sine sanctæ Ecclesiæ Sacramentis, ex hâc vitâ fuisset decedendum? Erubuit Virgo; & sanè, respondit, longè ampliùs pœniteret me, si vel in minimâ etiam re aut atomo, sanctissimæ Dei voluntati me non penitus conformarem. Quid ad hæc Sanctorum religiosissima exempla reponis modò, tu qui nescio quo Sanctitatis prætextu, mortem non tam rectè vis instituire, quam detrectare? Estne aliquid quod opponas? aut mortem cur exhorreas?

Etiam si subito & sine Sacramentorum perceptione morietum foret.

D. Gertrud. l. i. insinuat. diuin. c. ii.

C c c

Est

Nunquam
melius mo-
rieris, quã
cum more-
ris, etiamsi
infelix tibi
obtingat
aeternitas.

Ut docent
aliqui san-
cti Patres.

Est sanè, inquit, idque præcipuum, quòd ab eo temporis ar-
ticulo tota dependeat æternitas. sit id uti dicis. An idcirco
detrectanda vnquam mors, an potius rectè componenda vita,
ut eam consequaris mortem, quàm felix æternitas sit secutura?
Non tamen id iam dico. illud nunc assero, quod fortasse mini-
mè expectas, ut os tibi penitus occludam. Quocumque demum
tempore moriturus sis, benè an malè finiturus vitam, in statu
gratiæ discessurus an hostis Dei; nunquam tamen opportunito-
rem nacturum te horam quã moriaris, quam eam quã tibi mo-
rituro obtinget. Quid si ergo mortalibus peccatis obnoxium
mors inueniat? an non illico ad æternas pœnas infelix anima
rapietur? Rapietur certè. Quò pacto igitur opportunè, & è re
suã ex corpore egreditur anima æternum peritura? Dicam, non
quid ego, sed quod grauissimi censent Patres. Illud in primis
certum est, homines sceleribus immersos, longãque improbitate
implicatos, neque à peccatis si pergant viuere discessuros, per
summum Dei beneficium ex hãc vitã rapi, ne longè sibi grauius
supplicium peccando consciscant. Nam ut rectè D. Ambrosius,
*Impio amara mors, & tamen amarior vita quam mors; grauius
est enim ad peccatum viuere, quam in peccato mori; quia impius in
quantum uiuit, peccatum auget; si moriatur, peccare desinit, mi-
noribusque iam excedit pœnis obnoxius, quam si seriùs more-
retur. Beneficium est itaque ipsis vitam vel inuitis eripi, ut re-
ctè alio loco Ambrosius, ne plura delinquant, quibus vita, sanus
est delictorum.* Quid, quod & gratulandum esse de tam infaustã
morte contendit mitissimus cæteroquin Bernardus? *Magis, in-
quit, oportuit eis gratulari; siquidem bonum est ei, si sic agere per-
seuerat, ut flagitijs eius, quibus voluntas modum non ponit, vel ne-
cessitas finem pònat, expedit ei qui semper in animã moritur, ut cor-
pore citius moriatur.* Consentit planè magnus Chrysostomus, il-
ludque addit ad rem meam maximè quod facit. *Gaudeamus igitur
& nos, cum iustum uiderimus interiisse, vel potius quando ali-
quem etiam ex desperatis. Nam ille quidem discedit laborum suorum
mercedem accepturus; hic verò quidpiam de peccatorum suorum nu-
mero detraxit. Ita ille.*

Scio equidem quid repositurus sis. Nempe sceleratum illum
si vita superesset, eam in melius commutare potuisset. Verùm est
potuisset quidem: sed an tu facturum fuisse existimas, id quod
potuit?

35.

D. Amb.
l. de bono
mortis
c. 1.

D. Amb.
l. 2. de A-
bel &
Cain c. 10

D. Bern.
serm. de
fallacia
presentis
vitæ.

D. Chryl.
in episto-
lam ad
Philip.
tom. 2.

36.

potuit? audi Chrysoſtomum. *Sed fortasse inquis, vitam viuis mutasset suam. At non illum rapuisset Deus, si vitam esset mutaturus.* Et ne Chrysoſtomum hæc temerè dixisse arbitreris, en vt *Ibidem.* sibi constet, alio loco idem tractans argumentum, *Et si, inquit, peccator quidem abiit, peccata repressa sunt, nec si Deus pœnitentiam acturum sciuisset, ante pœnitentiam eum rapuisset.* En quam constanter & dilucidè idem asseueret. Quæ quidem omnia de concursu ordinario gratiarum intelligenda existimo.

37. Collige tandem mentem animosque quisquis es, neque de momento quod Pater in suâ potestate posuit sis sollicitus, sed vitæ momentum hoc, quod in tuâ manu est seriò compone. Bonam mortem vis, benè nunc age & bonam facies. *Tu quidem, vt rectè Seneca mortem, vt nunquam timeas, semper cogita.* Sed mortem dum cogitas, naturæ finem cogita, non supplicium. Superuacaneus est timor ille sollicitus, imo & vehementer noxius; nam præsentis vitæ vsum & dulcedinem eripit, neque ad futuram mortem, fausta vt sit, quidquam magnopere confert. Agamus itaque quod agendum est; benè viuamus dum viuimus, rectè morituri dum erit moriendum.

§. VI.

Cum mortis momentum aduenerit, hoc age, vt bene, hoc est, letus moriaris. Actus, quos excitare debent morituri, exponuntur.

38. **I**Taque cùm iam ad vitæ terminum peruentum fuerit, tum verò summo animi impetu adnitendum est, vt vltimum articulum bene claudas: vt quodcumque in ante actâ vitâ peccatum est viuendo malè; corrigas moriendo benè. Benè autem mori, nihil est aliud quàm libenter mori. reliqua enim quæ suscipienda sunt Sacramenta cum deuotione suscipere, est bene se ad mortem præparare. Benè autem ad mortem se componere, non id quidem adhuc est bene mori; istud enim est bene viuere, cum mors propinqua est, aut tum cùm moriendum est. Benè autem mori esse censeo, libenter, lætè, & gratanter ex hâc vitâ discedere. Sic post longam nauigationem lætus est viator, cum portum

Quid sit bene mori.

rum conspicit; lætior cùm tenet: nec inuitus è naui extrahitur; exit spontè suâ, gratisque naui Gubernatori actis, & socijs magnâ humanitate valedicens, patrios lares gaudens subit, mirisque incedit imò & diffluit lætitijs.

In mortis articulo agēda Deo gratia pro vite vsq; eiusque Diuinâ Pro-ni-lentia.

Hoc tum præcipuè agendum est, Auditores, cùm non tam vitæ, quàm molestissimæ nauigationis finem tenemus: ad portū appulsa est naui. Quid impallescimus, vbi patria est præ oculis? Exeamus profecto ex hoc corpore; è naui in portum descendimus. Totaque cum tam feliciter instituta sit nauigatio, certè primum illudque præcipuum, quod à nobis requiritur, est, vt ingentes planè gratias agamus Sapientissimo illi naui nostræ Directori Deo; primò quidem, quod naui huius, corporis inquam vsū, mare mundi enauigaturis tam liberaliter concefferit: deinde quod tantâ curâ, sapientiâ, & studio, totam vitæ nostræ feriem ita sit complexus, vt eam tandem ad finem vsque, & quidem felicissimum perduxerit.

39.

Excitet se anima, vt libenter excedat ex hoc corpore.

Tum verò ad te ipsum mentem reflectens, Eia, inquires, quid stamus? quin exilimus in optatam tam diu patriam? Egrediendum est Anima; vita iam peracta est, laboribus finis imponitur; & amodo iam dicit spiritus vt requiescas à laboribus tuis. Scena peracta est, actum est fatis; à theatro discedendum est. Rectè Seneca: *Quomodo fabula, sic vita: non quamdiu, sed quam bene acta sit, refert. Nihil ad rem pertinet quo loco desinas; quocumque voles desine: tantum bonam clausulam impone.* Impones autem si discedas volens; velis verò, quia totius fabulæ aut vitæ auctor Deus ita statuit.

40.

Apo. 14.

Sen ep. 77. in fine.

Eosq; a suis quâ potest inuicissimè eliciat.

Itane statuit? hunc ergo finiendæ vitæ articulum mihi designauit Deus? ita sit; ita volo vt sit; nec verò volo inuitus. Personam quam mihi Deus imposuerat in hoc vitæ theatro, peregi. Itaque vestes scenicas deponamus; *cupio sanè dissolui & esse cum Christo.* Sentio vires labant, ingruit mors; discedimus tandem Anima, deponendum est corpus; sed vestis tantum fuit. Itaque vt rectè Chrysostomus *tantâ facilitate corpus exuamus, quantâ vestimentum*: ad somnum componimur, idcirco denudamur. Vale interim infirma caro; vale incommoda quamuis, charissima nihilominus laborum nauigationisque peractæ socia: in sepulchrum, id est, in patriam domum inferenda es, non tamen à me, prorsus deferenda: illic quiesce donec optatissima dies aderit,

41.

Ad Phil. 3.

Chryso. hom. 67. ad pop.

Cum viuâ sp. resurrexerit onus sui corporis;

rit, quã in felicissima, nunquamque dissoluenda redituri sumus oscula & amplexus. Tu quidem in puluere dormies, nostra autem conuersatio in cælis erit. Verùm id tibi fit solatio: *inde etiam Salvatore[m] expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. tum verò simul cum Domino erimus.* Vale itaque corpus, sed non æternùm; Deus ita statuit, Deo parendum est.

Ad Phil. 3

42.

Et vos quoque, quotquot hic adstatis, nauigationis meæ socij & commilitones pij, saluere iubeo; non ab eo à vobis, sed præcedo. portum teneo, congratulamini felici. Vos porrò quem instituistis tenete cursum, & breui salua erunt omnia. Aliudne est quod à me requiritis ò magnæ vitæ mortisque Arbitrer? Præstosum, & mori paratus & viuere. Viximus, moriendum est. Itaque corpus depono; ad somnum compono oculos. In manus tuas commendo, quem reddo spiritum. Tu repetis, ego do. Nihil ampliùs à me requiritur; itaque inclinato capite, *In pace in idipsum dormiam & requiescam, quoniam tu Domine singulariter in spe constituisti me.*

Et sic ab eo
volens dis-
cedat.

Psal. 4.

